

EEN TERUGBLIK OP VIJFENTWINTIG JAAR AVIFAUNA GRONINGEN

Piet Glas

Op 15 mei 1968 werd de vereniging Avifauna Groningen opgericht in het Natuurhistorisch Museum aan het Martinierkhof in Groningen. Het voorbereidend werk werd verricht door met name G.W. Harmsen, microbioloog in Haren, J. de Jonge, onderwijzer en schoolbioloog in Groningen, J. Loterijman, kinderarts in Winschoten, en R.S.W. Wentzel, gemeentesecretaris van Uithuizen. Met opzet worden de namen van deze mensen genoemd, want zij waren de stuwende krachten bij de oprichting en bleven daarna tot hun dood actief lid en/of ereid van de vereniging. Tevoren waren de oprichters al actief in de stichting "Het Groninger Landschap" of werkten zij samen met Staatsbosbeheer. Een weergave van het vele werk dat zij voor de vereniging hebben gedaan moge blijken uit de *In Memoriams* die over hen zijn geschreven in *De Grauwe Gors*. De oprichters wilden tot een bundeling van krachten komen. Joop Loterijman zei het zo: "Veel gegevens over de avifauna van Groningen gaan verloren omdat een centraal punt ontbreekt waar deze gegevens kunnen worden verwerkt". In dat jaar moet het ledental ruim 20 zijn geweest, amateur- en beroepsornithologen uit de hele provincie, die zich konden verenigen in de doelstelling verwoord in de statuten:

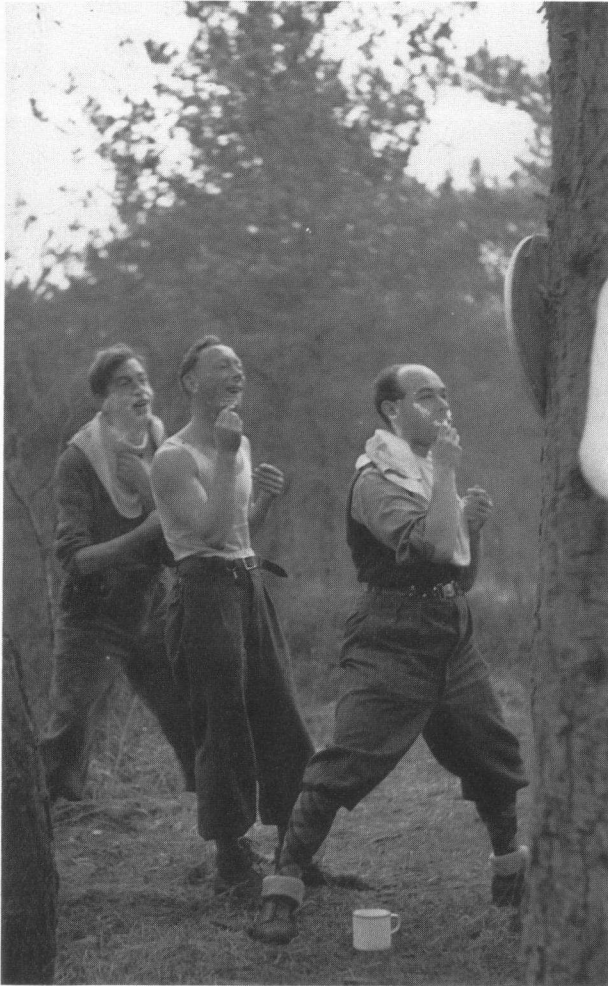
"de behartiging van de belangen van de avifauna van de provincie Groningen in de ruimste zin. Dat doel tracht de vereniging te bereiken door studie aan in de vrije natuur van de provincie Groningen voorkomende vogels en publicatie van de daaruit voortvloeiende gegevens in de naaste toekomst in een Avifauna van de provincie".

Daarnaast wilde de vereniging de bescherming van de vogels in onze eigen provincie bevorderen door middel van publikaties, lezingen en het samenwerken met verenigingen en instel-

lingen die een overeenkomstige doelstelling nastreefden.

Al in het beginjaar 1968 begon de vereniging met het kwalitatief inventariseren van de vogelbevolking in de provincie Groningen: welke soort komt waar voor? Al spoedig bleek dat deze wijze van werken onvoldoende materiaal zou opleveren voor een beschrijving van de verspreiding en dichtheden van de soorten in de diverse landschappen. Een "inventarisatie-commissie" ontwikkelde een methode om op kwantitatieve basis gegevens te verzamelen in goed van elkaar te onderscheiden biotopen verspreid over de provincie. De bewerking van dit materiaal vormde een fundament voor de toekomstige 'Avifauna van de provincie'. Bovendien werden de leden van de vereniging geschoold in het inventariseren. Halverwege de jaren zeventig werden deze eigen inventarisaties afgesloten.

Tegelijkertijd nam de vereniging de organisatie op zich van het Atlas-project Broedvogels van SOVON voor de provincie Groningen. Na afsluiting van dat vijf jaar durende project volgde het landelijke SOVON-project voor Winter- en Trekvogels, eveneens voor de duur van vijf jaar. Avifauna Groningen organiseerde ook voor dit mammoet-project de uitvoering voor de provincie Groningen. Gegevens uit diverse andere bronnen kwamen ter beschikking: periodiek uitgevoerde tellingen langs de kust en op de meren, inventarisaties van de Provinciale Planologische Dienst, notities uit dagboeken, gegevens uit de literatuur. Een dertigtal auteurs, voornamelijk uit eigen kring, was bereid de soortmonografiën te schrijven. Dankzij de instelling van de nodige werkcommissies, overkoepeld door de uitgavencommissie, was de voorbereiding van de Avifauna van de provincie Groningen in het tweede lustrumjaar 1978 in een vergevorderd stadium.

Joop Loterijman (vooraan) tijdens een KNNV-kamp (1939)

In die tien jaren was een actieve, bloeiende vereniging ontstaan met op 1 januari 1979 142 leden uit de hele provincie. Sinds januari 1973 werd een eigen periodiek uitgegeven: *De Grauwe Gors*, dienstbaar aan alle activiteiten uit de vereniging. Een eigen regelmatig verschijnend periodiek was en is een erg belangrijk bindend en stimulerend element.

Aan een andere belangrijke doelstelling van de vereniging, bescherming van de vogels in hun leefomgeving, werd vanaf het begin veel aandacht besteed. Veel initiatieven, en de uitwer-

king daarvan, werden door ons te vroeg overleden bestuurslid Cees Sikkema ondernomen. Opsomming zou een lange lijst worden, maar enkele vaak nog actuele gevallen worden hier genoemd. De vereniging was nauw betrokken bij het ontstaan van de Milieufederatie Groningen, waarmee samenwerking steeds is blijven bestaan. Een aantal leden was actief binnen de Werkgroep Dollard die met succes ageerde tegen de aanleg van een buitendijks kanaal door de kwelders van de Dollard. Bovendien was er de inbreng in de Planologische Kernbeslissing Waddenzee (1977), alsmede het tegengaan van de jacht op trekvogels, met name ganzen, en de vorming van rustgebieden voor deze groep. Verder hield Avifauna zich bezig met de organisatie van de "Ganzendag" in het kader van het Natuurbeschermingsjaar 1970 (N'70), het tegengaan van het rapen van kievitseieren, vorming van weidevogelreservaten, bescherming van oeverzwaluwenkolonies en de bescherming van stootvogels en Kerkuilen. Op 26 augustus 1983 vond de presentatie plaats van *De Vogels van de Provincie Groningen* in de Statenzaal van het Provinciehuis. Uiteindelijk was de uitgave mogelijk dankzij een ruime subsidie van de Provincie.

"Een mooi stuk groningana", volgens onze toenmalige voorzitter, "een boek geschreven voor en door Groningers". Maar ook geschreven naar de beleidsmakers toe, zoals R.H. Drent, voorzitter van de Nederlandse Ornithologische Unie opmerkte: "Toen Avifauna Groningen met tellingen en inventarisaties begon, was zij alle officiële instanties ver vooruit". Een kritische noot op *Vogels van Groningen* (VVG) betrof de kwantitatieve basis van de gegevens. De inventarisaties voor VVG werden in hoofdzaak verricht in de periode 1970-1980.

Het SOVON-Atlas-project voor Winter- en Trekvogels was in de herfst van 1978 gestart en al spoedig besefte Avifauna Groningen dat met die intensieve methode een vollediger beeld van de vogelbevolking in de provincie zou kunnen worden verkregen. Vandaar het plan om een 'Werkboek', de latere *Vogelatlas van Groningen*, samen te stellen. Een anders samengestelde redactie heeft met deels dezelfde Avifaunaleden als medewerkers en auteurs de *Vogelatlas* samengesteld, met behulp van computer en programmatuur en weer met substantiële medewerking van de Provincie Groningen. De presentatie van de *Vogelatlas van Groningen* vond plaats op 14 december 1992, wederom in het Provinciehuis.

In de jaren tachtig werden de activiteiten van de vereniging opgevoerd met meer excursies en lezingen, waarbij aandacht werd besteed aan een bepaald landschapstype of een bepaald thema werd belicht. De grenzen werden verlegd met excursies naar interessante gebieden in buurprovincies, Niedersachsen en Helgoland. Weekendtochten werden ondernomen. De leden konden kennis nemen van onderzoek dat aan ganzen en steltlopers werd - en wordt - verricht door Groninger biologen tot in de toendra's van Siberië en aan de kust van West-Afrika, of aan de roofvogels dicht bij huis. SOVON bood vervolgp-projecten aan, waarin Avifaunaleden hun opgedane ervaring konden uitleven. Binnen Avifauna ontstonden werkgroepen die zich gingen richten op bepaalde vogels, of groepen van vogels, of bezig waren met inventarisatieprojecten, of met beheer. In het jaarverslag over 1992 worden 17 werkgroepen genoemd. Regelmatig werd in de Grauwe Gors verslag gedaan van de activiteiten en soms kon een afzonderlijk rapport worden gepubliceerd: Akkervogels, Gierzwaluwen. De Grauwe Gors kreeg een professioneler karakter en werd verlucht met tekeningen van kunstenaars uit eigen kring. Met de prijs "Vogelbeschermers van het jaar" probeert Avifauna een brug te slaan tussen natuurbescherming en de alledaagse praktijk. Niet geheel toevallig is de prijs een aantal malen in de agrarische sector

terechtgekomen. Dat de vereniging meer is dan een club enthousiaste vogelaars wordt bewezen met een eigen vogelvisie. Hiermee geeft Avifauna aan waar actie op het gebied van natuurbeleid gewenst is. De veelzijdige ontplooiing van de vereniging moet bijgedragen hebben aan een ruime verdubbeling van het ledental sinds de zeventiger jaren. Tegen het eind van 1993 heeft de Vereniging Avifauna Groningen rond de 380 leden!

De toegenomen kennis binnen de vereniging gaf aanleiding om te adviseren bij, of te protesteren tegen plannen die door beleidsmakers werden ontwikkeld. Treffend waren bijvoorbeeld de recreatieve ontwikkelingen in de Lauwersmeer. In dit verband mogen de leden worden genoemd die Consulent Vogelbescherming zijn. Zij hebben tevens de bevoegdheid in het kader van de Vogelwet op te treden.

Hoe nu verder in de toekomst? De belangstelling voor en de kennis van vogels nemen toe. Bij beleidsmakers wint het inzicht dat vogels "gevoelige indicatoren voor het milieu" zijn. Er verandert veel in het Groninger landschap. In de naaste toekomst wordt gewerkt aan "natuurontwikkeling" op gronden die min of meer volledig aan de landbouw worden onttrokken. Ook zal het belang van de specifieke waarden in het Groninger cultuurlandschap nadrukkelijk in de belangstelling blijven. Een opdracht voor Avifauna Groningen om dat proces te volgen en met adviezen te begeleiden?

Piet Glas was secretaris van Avifauna Groningen van 1975 tot 1983

Met dank aan mevrouw M.J. Kofman-Kamminga uit Haarlem voor het leveren van de foto.

LITERATUUR

Berghuis A., J. Doevendans & J. Sikkens 1987. Gierzwaluwen in de stad Groningen. Een verslag van inventarisaties gehouden in 1984 en 1985. Groningen.

- Boekema E.J., P. Glas & J.B. Hulscher 1983. Vogels van de provincie Groningen. Wolters-Noordhoff/Bouma's Boekhuis Groningen.
- van den Brink H., J. Furda, A. van Klinken & K. van Scharenburg 1992. Vogelatlas van Groningen. Groningen.
- van den Brink H., A. van Klinken & Kees van Scharenburg 1993. Visie op de Groninger vogelwereld. Noorderbreedte 17: 168-172. Groningen.
- Glas P. 1990. De eerste secretaris van de Vereniging Avifauna Groningen: Jo de Jonge. De Grauwe Gors 18(4).
- Glas P. 1979. In memoriam Dr. Cornelis Pieter Sikkema. Grauwe Gors 7(1): 3.
- Jaarverslagen van de Vereniging Avifauna Groningen. Aanwezig in het archief van de vereniging en in de Grauwe Gors
- de Jonge J. 1982. In memoriam Joseph Asser Loterijman. Grauwe Gors 10(2): 3-4.
- Loterijman J.A. 1981. In memoriam: Dr. Ir. G.W. Harmsen. Grauwe Gors 9(3): 10-11.
- Loterijman J.A. 1978. Tien jaar Avifauna Groningen. Grauwe Gors (Jubileumgors) 6(1/2): 3-11.
- van Scharenburg K., J. van 't Hoff, B. Koks & A. van Klinken 1990. Akkervogels in Groningen. Groningen.
- Statuten van de vereniging Avifauna Groningen, ontwerp R.S.W. Wentzel 1968, herzien 2-5-1979.
- Vermeer T. 1992. Vogelbeschermingsprijs voor Groninger akkerbouwers. Noorderbreedte 16: 170-173.
- Werkgroep Dollard 1974. Dollard, portret van een landschap. Harlingen

Moderne vogelaar en zijn "prooi".

Foto's Rein Hofman